

TROMS OG FINNMARK STATSADVOKATEMBETER

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres referanse:
22/4778 – MHT/LLE

Vår referanse:
22/1814 - 2 / TLI008

Dato:
10.01.2023

Svar - høring – forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom

Det vises til høringsbrev av 13. oktober 2022. Svaret i det følgende inngis i samarbeid mellom Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag statsadvokatembeter.

Pkt 2. Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet ønsker et tydeligere skille mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det foreslås derfor at ungdomsoppfølging ikke lengre skal kunne kombineres med betinget dom (fullbyrdingsutsettelse). Ungdomsstraff skal som før avgjøres av domstolen og ungdomsoppfølging skal avgjøres av påtalemyndigheten i politiet. Det foreslås videre at kravet om alvorlig og gjentatt fjernes fra straffeloven § 52a, vilkår for å idømme ungdomsstraff. Det fremgår av forslaget at den øvre grense fortsatt skal gjelde, altså mot alvorlige seksuelle lovbrudd og drap.

Oppnås formålet om tydeligere skille mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging av forslaget? Hvilke saker som skal avgjøres av hvem går ikke klart frem av forslaget. Etter statsadvokatenes oppfatning vil det selv med de foreslåtte endringer være uklarhet ved grensegang i alvorlighetsgrad mellom de saker som skal avgjøres ved ungdomsstraff og hvilke som skal avgjøres med ungdomsoppfølging. Siden vilkårene om alvorlig eller gjentatte lovbrudd foreslås fjernet, vil usikkerheten knyttet til praktiseringen kunne bli forsterket. Et strafferammekrav kunne vært veiledende, men dette anses neppe hensiktsmessig, idet egnede ungdomsstraffsaker kunne falle ut ved at forholdene ikke oppfylte strafferammekravet.

Forslaget kan leses som en oppfordring til at flere saker avgjøres utenomrettslig, noe som kan være en fordel under henvisning til det økte fokus på at FNs barnekonvensjon artikkel 40 nr. 3 bokstav b. Her pålegges norske myndigheter å iverksette tiltak for behandling av barn som er i konflikt med loven, uten å gå til rettslige skritt, såkalt «diversion» eller «avledning». Ungdomsoppfølging besluttet utenrettslig av politiet vil være i tråd med denne bestemmelsen.

Det blir lett et spørsmål om for eksempel grovt ran, simpelt ran, kroppsskadesaker, seksuallovbrudd og andre relativt alvorlige saker kan avgjøres av politiet. Dette henger igjen som en usikkerhet ved lovforslaget.

Slik statsadvokatene leser forslaget legges det opp til at det gjennom praksis skal avgjøres hvilke saker som går til ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, da denne grensegangen ikke går opp i disse forarbeider. Det vil da lett bli en nødvendighet at denne grensegangen går opp av andre enn lovgiver, for eksempel riksadvokaten ved rundskriv.

Pkt 2.4. Reduksjon av antall hjemler for overføring av straffesaker til konfliktrådet.

Departementet foreslår å redusere antallet hjemler for overføring av straffesaker til konfliktrådet. Statsadvokatene har ingen innvendinger til dette. En har forståelse for at dagens regelverk med flere muligheter skaper forvirring hos de som skal fatte beslutning i sakene og vi slutter oss til forslagene.

Pkt 2.5. Samtykke erstattes av egnethetsvurdering i ungdomsstraffen

Departementet har foreslått å fjerne samtykkekravet fra ungdomsstraffen og erstatte dette med en egnethetsvurdering. Samtykkekravet skal beholdes for ungdomsoppfølgingen.

Samtykke har til nå vært en viktig faktor for å etablere det samarbeidet som oppfølgingen er avhengig av. At ungdommen samtykker har til nå vært en viktig del av egnethetsvurderingen. Man har tenkt at uten samtykke kommer ikke oppfølgingen til å gå bra. Ofte har samtykket kommet sent på plass, gjerne under hovedforhandlingen. Uansett har en ansett at et informert samtykke har en egenverdi.

Det kan fremstå som uklart hvem som skal foreta egnethetsvurderingen. Det bør presiseres at dette gjøres i første omgang av påtalemyndigheten med basis i personundersøkelsen for mindreårige og informasjon fra koordineringsgruppen før saken bringes inn for retten med forslag om ungdomsstraff. Når saken er brakt inn for retten må det være domstolen som foretar den endelige egnethetsvurderingen basert på den informasjon påtalemyndigheten fremlegger.

Det må også fremgå som klart at egnethetsvurderingen som foretas før beslutning om ungdomsoppfølging, tas alene av påtalemyndigheten basert på informasjon fremskaffet under etterforskning og eventuelt fra koordineringsgruppen.

Statsadvokatene er enige i at samtykkekravet fjernes for ungdomsstraffen. At saken domstolsbehandles gjør dette forsvarlig. Dette forutsetter imidlertid at påtalemyndigheten i sin bevisførsel legger opp til nok informasjon slik at domstolen kan gjøre en grundig egnethetsvurdering.

Pkt 2.7. Adgang til å kombinere ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med andre vilkår

Statsadvokatene er enige i departementets forslag om å fjerne både påtalemyndighetens og rettens adgang til å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår etter straffeloven § 37, og videre at det ikke åpnes for å kombinere ungdomsstraff med slike vilkår. Fastsetting av vilkår bør alene gjøres etter konfliktrådslovens system, for å unngå uklarheter om hvilke vilkår som gjelder under

straffegjennomføringen til enhver tid. Hvem som skal håndheve brudd er også et poeng som understøtter forslaget.

Pkt. 2.7. Om adgangen til å kombinere overføring til konfliktråd med førerkortrestriksjoner

Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark statsadvokatembeter slutter seg til forslaget om adgangen til å kombinere overføring til konfliktråd med førerkortrestriksjoner. Vi slutter oss til departementets begrunnelse om at behovet for å kunne ilegge førerkortrestriksjon ikke bør være avgjørende for valg av overføringshjemmel til konfliktrådet. Det bør derfor være adgang til å fastsette tap av førerrett sammen med beslutning om overføring til konfliktrådet, jf. forslaget til tilføyelse i vegtrafikkloven § 24a andre ledd, § 33 nr. 1 første ledd og nr. 5 og § 35 første ledd.

Forslaget er i tråd med det som allerede gjelder for saker som avgjøres ved forelegg, og ordningen anses forsvarlig og i tråd med domskravet i Grunnloven § 96, idet siktede kan velge å samtykke til overføring til konfliktrådet, sammen med evt. førerkortrestriksjoner, eller kreve saken behandlet i retten. Forslagets nødvendige begrensning fremkommer gjennom at det kun åpnes for at påtalemyndigheten kan kombinere overføring til konfliktråd i saker som gjelder brudd på vegtrafikkloven.

Vi støtter forslagene om presiserende endring i tapsforskriften i sammenheng med endringene i vegtrafikkloven.

At beregning av tapstid gjøres fra den dag saken overføres konfliktrådet fra påtalemyndigheten, medfører etter vårt syn at man får klar notoritet for beregningen.

Pkt. 2.8.2.1. Anmerkning på politiattest – Ungdomsoppfølging

Forslaget om å endre politiregisterloven § 41 nr. 1 bokstav b, slik at det i uttømmende politiattest ikke skal anmerkes ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd, tiltres. Forslaget er i godt samsvar med FNs barnekomitè's anbefalinger (sml. kommentar nr. 24 pkt. 18 bokstav f). Dessuten er forslaget godt i samsvar med at det som regel vil være lovbrudd av mindre alvorlig karakter som overføres konfliktrådet i medhold av straffeprosessloven § 71 a. Justeringene i politiregisterforskriften §§ 30-1, 30-3 og 44-13 er nødvendige konsekvenser av lovforslaget.

Pkt. 2.8.2.2. Ungdomsstraff og samfunnsstraff

Forslaget om endring i politiregisterforskriften § 40 nr. 6 bokstav b, om at det i ordinær politiattest ikke oppgis dom på ungdomsstraff eller samfunnsstraff, der den subsidiære fengselsstraff er inntil 6 måneder, i tilfeller hvor lovbrøtteren var under 18 år på handlingstiden og hvor lovbruddet er begått mer enn 3 år før utstedelsen av attesten, synes hensiktsmessig.

Tilsvarende for 5-årsgrensen i endringsforslaget i § 40 nr. 6 bokstav c, der den subsidiære fengselsstraff er over 6 måneder. En slik regel anses skånsom overfor unge lovbrystere.

Pkt. 3. Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Vi slutter oss til forslaget til ny § 22 c i Konfliktrådsloven om informasjonsdeling. Slik bestemmelsen er foreslått utformet ivaretar den, etter vår oppfatning, de kryssende hensyn mellom behovet for enkle og praktikable regler, og regler som i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til ungdommens privatliv og personvern. Videre bemerkes, som også fremhevet av departementet, at forslaget slik det er utformet, ikke innebærer noen plikt til å dele opplysninger. Det åpnes for en rett til informasjonsdeling, og adgangen er sterkere begrenset for helsepersonell (deling må være "strengt nødvendig") enn for konfliktrådet, andre offentlige organer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for konfliktrådet (hvor deling kan skje "Når det er nødvendig"...).

En plassering av regler om informasjonsdeling direkte i konfliktrådsloven vil etter vår mening gjøre reglene lettere tilgjengelig for brukerne av loven. Regler som åpner for informasjonsdeling uavhengig av ungdommens samtykke vil kunne sikre mer effektiv informasjonsdeling og raskere iverksetting av ungdomsreaksjonene.

De ulike situasjoner som kan tilsi at det kan gjøres unntak fra at ungdommen og verge får informasjon og mulighet til å uttale seg om informasjonsdelingen, jf. høringsnotatet s. 56, til forslagens § 22 c tredje ledd, er etter vår oppfatning dekkende for når unntaket, som er ment å være snevert, bør kunne gis anvendelse.

Departementet har særlig bedt om høringsinstansenes syn på hvilke organer som bør være med i en opplisting i en forskriftshjemmel med nærmere regler om deling av opplysninger med andre organer, herunder hvilke organer det kan deles opplysninger med.

I høringsnotatet (jf. s. 57) nevnes konfliktrådet, politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen, barneverntjenesten, offentlig skole, kommunale og fylkeskommunale hjelpetiltak og arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV), i tillegg til ulike representanter for helsetjenesten.

Etter å ha konferert med påtalejurister med særansvar for ungdomssaker i Nordland politidistrikt, er opplistingen nevnt foran dekkende, i alle fall ut fra erfaringen med denne type saker i Nordland. Det var ingen andre innspill til andre organer som burde være med.

Pkt. 3.3.4.4. Særlig om helsepersonells adgang til informasjonsdeling

Statsadvokatene støtter forslaget om å åpne opp for at også yrkesutøvere som har taushetsplikt etter helsepersonelloven gis adgang til å dele personopplysninger, f. eks. om rusproblematikk, diagnoser, medisiner og behandlingsopplegg, dersom det er "strengt nødvendig", jf. forslaget til ny § 22 c annet ledd i konfliktrådsloven.

4. Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Pkt. 4.2. Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Høsten 2020 foreslo departementet å innføre en mulighet for retten til å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for varetektsfengsling for barn mellom 15 og 18 år. Forslaget er opprettholdt, men departementet foreslår i høringsnotatet en utvidelse, slik at også siktede over 18 år omfattes. Lovendringen foreslås inntatt i ny strprl § 184, sjette ledd og departementet har bedt om innspill til om plasseringen av bestemmelsen er hensiktsmessig, jf punkt 4.2.1. Fra vårt ståsted finner en det mest hensiktsmessig å plassere bestemmelsen i en utvidelse av strprl § 188. Oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil ha preg av å være et surrogat og slik sett vil den lettere kunne ses i sammenheng med andre mindre inngrep. § 184, annet ledd har allerede en henvisning til § 188 og ved en ny tilføyning i § 188 vil en ha samlet alternativene til ordinær varetektsfengsling.

Oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for fengsling uaktet alder på siktede kan i noen tilfeller ha gode grunner for seg. For de under 18 år er terskelen svært høy for å begjære varetektsfengsling ("tvingende nødvendig"). Praksis viser også at terskelen er høy. Dersom bevisforspillelsesfare utgjør grunnlaget for å begjære fengsling, antas det at formålet i stor grad vil forsvinne dersom man velger oppholdspåbud med elektronisk kontroll som alternativ til alminnelig fengsling. Selv om en skulle være bundet til et bestemt oppholdssted, vil muligheten for ukontrollert kontakt med f eks vitner og medsiktede mtp påvirkning eller fjerning av bevis i stor grad eksistere. De aller fleste har i dag smarttelefoner som vil være svært egnet til å opprettholde kontakt med andre som vil stride med formålet med fengslingsalternativet. Dette er også påpekt av flere instanser knyttet til høringsrunden i 2020. Det samme vil i stor grad gjelde i unndragelsestilfellene, selv om motforestillingene ikke er like store. Dersom formålet med fengslingsalternativet skal oppnås, må i alle fall radiofrekvens- og sporingsteknologi med aktiv sporing benyttes og en viser til departementets merknader under pkt 4.2.5.3.1, side 75-76 i høringsnotatet. Særlig i unndragelsestilfellene må siktede kunne spores i sanntid, slik at politiet raskt kan få kontroll på en siktet som vil forsøke å unndra seg ved f eks å forlate landet. Her vil tidsmomentet spille inn som en vesentlig faktor. Konsekvensen ved bruk av en mindre restriktiv sporing vil da fort forkludre formålet med varetektssubstituttet, ved at en siktet allerede har forsvunnet ved at man først i ettertid får kunnskap om brudd på oppholdspåbudet.

For å unngå uhensiktsmessige og formålsløse kjennelser på oppholdspåbud med elektronisk kontroll, bør den nye bestemmelsen som er foreslått plassert i § 184, sjette ledd, inneholde en presisering mtp formål. F eks: "*Dersom vilkårene for fengsling er til stede og formålet ikke er til hinder, kan retten bestemme...*". Som påpekt i høringsnotatet vil innføring av dette medføre både økte kostnader og ikke minst merarbeid for politiet og kriminalomsorgen. Det vil således være uheldig dersom retten avsier kjennelser på slik fengslingsalternativ som er lite gjennomtenkte.

En stiller for øvrig spørsmål til om det vil være mulig å få på plass alt praktisk som kreves, slik det legges opp til både mtp samtykker fra opptil flere personer, og ikke minst egnet oppholdssted. Ved ordinær soning med fotlenke vil kriminalomsorgen ha god tid til å tilrettelegge soningen. Dette slår ikke til ved fengslinger, hvor det gjelder en 48 timers frist for fremstilling. En er skeptisk til at politiets ressurser i en viktig initialfase skal brukes til forberedelser og tilrettelegging av en alternativ fengslingsgjennomføring. I høringsnotatet side 80, legges det også opp til at påtalemyndigheten må fortsette utredninger om det er grunnlag for slik alternativ fengsling, dersom forutsetningene ikke var tilstede ved førstegangsfengsling. Dette vil kunne gå utover nødvendig framdrift av etterforskingen. En vil derfor utrykke noe skepsis til ordningen og må i alle tilfelle forbeholdes tilfeller hvor ordningen kan benyttes uten særlig administrativt merarbeid.

4.3. Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Basert på statistikk, uttaler departementet i høringsbrevet at den høye bruddandelen kan tilsi at det er et behov for å føre bedre kontroll med ungdom for å sikre at de ikke begår nye straffbare handlinger mens de er under gjennomføring av ungdomsstraff. Videre at erfaringen hittil viser at de kontrollmulighetene som er mulig i dag ikke er effektive. På den bakgrunn er det fremmet forslag om at domstolen gis hjemmel til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med rettighetstap etter straffeloven kap 10, herunder elektronisk kontroll. Statsadvokatene støtter forslaget.

Som påpekt av departementet forutsetter ungdomsstraff gjenoppretting, motivasjon, frivillighet og tillit. Ved å åpne for kontaktforbud, er en enig i at dette kan virke negativt for ungdommens motivasjon. Dersom ungdommen opplever den samlede straff som for hard, kan dette medføre flere brudd rett og slett fordi motivasjonen bortfaller. Det antas at de fleste mindreårige som dømmes til ungdomsstraff, har opplevd omsorgssvikt og manglende grensesetting i sin oppvekst, samt lite utviklet konsekvenstenking og vil ha problemer med å innrette seg til et strengt kontrollregime. Konsekvensen kan være at de gir opp og hvor veien til brudd/ny kriminalitet er kort. Dette vil i så fall bli en utilsiktet konsekvens av lovforslaget. På den annen side ligger det i noen tilfeller alvorlige straffbare forhold i bunn, som gjør at samfunnet må reagere adekvat, herunder sikrer nødvendig kontroll under straffegjennomføringen. Disse hensynene må etter statsadvokatenes syn veie tyngst.

Hva gjelder elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff, støttes forslaget. En kan ikke se de store innvendingene mot dette sett opp mot forslaget om å innføre elektronisk kontroll i kombinasjon med dom på ungdomsstraff. At det gis hjemmel for dette også knyttet til bruddsaker, faller følgelig naturlig.

5. Øvrige endringer i konfliktrådsloven

Ingen merknader, utover at forslaget synes fornuftig.

Hugo Henstein
førstestatsadvokat

Torstein Lindquister
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Nordland
statsadvokatembeter
Trøndelag
statsadvokatembeter

Postboks 273

8001

BODØ

Postboks 4733 Torgarden

7468

TRONDHEIM